

Воскобойнікова-Гузєва О. В.,

д-р наук із соц. комунік., ст. наук. співробіт.,
завідувач кафедри бібліотекознавства та інформології,
Інститут журналістики
Київського університету імені Бориса Грінченка
(Київ, Україна)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2099-0000>

Olena Voskoboinikova-Huzieva,

Doctor of Sciences on Social Communications,
Senior Research Fellow, Head of the Chair of Library
Science and Informology, Institute of Journalism
of Borys Grinchenko Kyiv University
(Kyiv, Ukraine)
Email: o.voskoboinikova-huzieva@kubg.edu.ua

УДК 303.433.2 [02]: 001.85

DOI: <https://doi.org/10.28925/2524-2644.2019.7.15>

РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ:
ЧУКАНОВА С. О. «БІБЛІОТЕКОЗНАВСТВО ТА ІНФОРМОЛОГІЯ
У СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ США»

A REVIEW OF THE MONOGRAPH BY CHUKANOVA S. O.
«LIBRARY SCIENCE AND INFORMATION SCIENCE IN THE US
HIGHER EDUCATION SYSTEM»

Анотація. Монографія «Бібліотекознавство та інформологія у системі вищої освіти США» вийшла друком у 2018 році. Її автор – Світлана Чуканова, кандидат педагогічних наук, завідувач сектору Наукової бібліотеки Національного університету «Києво-Могилянська академія», координатор Американської Бібліотеки ім. В. Китастого.

Ключові слова: Чуканова С. О., «Бібліотекознавство та інформологія у системі вищої освіти США», монографія.

Abstract. Monograph «Library Science and Information Science in the US Higher Education System» was published in 2018. Its author, Svitlana Chukanova, Candidate of Pedagogical Sciences, Head of Sector of the Scientific Library of the National University «Academia Kiivovensis Mohileana», coordinator of the American Library. V. Kitastogo.

Keywords: Chukanova S. O., «Library Science and Information Science in the US Higher Education System», monograph.

Трансформації змісту інформаційної освіти, спричинені загальною цифровізацією суспільства, активне впровадження дистанційних форм навчання, пошук оптимальних шляхів розвитку підготовки спеціалістів для інформаційної, бібліотечної та архівної справи актуалізують питання вивчення вже існуючого досвіду інших країн у цій царині. На цьому тлі вихід у світ монографії С. Чуканової «Бібліотекознавство та інформологія у системі вищої освіти США» є подією надзвичайно своєчасною та очікуваною, оскільки містить багатовимірний аналіз сучасної системи підготовки фахівців для інформаційної сфери діяльності однієї з найрозвиненіших країн світу та побудована на матеріалах кандидатського дисертаційного дослідження автора, отже, представлені

результати та висновки у повній мірі пройшли наукову апробацію.

Структурно монографія складається зі вступу, трьох розділів, післямови, переліку умовних скорочень, списку використаних джерел, додатків.

Видання відкривається Вступом, де автор зазначає, що «однією з провідних країн, де галузь бібліотекознавства та інформології знаходиться на високому рівні є Сполучені Штати Америки» (с. 5). Отже й інноваційні підходи до модернізації підготовки висококваліфікованих фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи, напрацьовані американськими дослідниками, варті дослідження та подальшого впровадження на теренах України.

Перший розділ монографії «Минуле та сучасне професійної підготовки фахівців із бібліотекознав-

© Воскобойнікова-Гузєва О. А., 2019

ISSN 2524-2644

Integrated communications, 1 (7), 2019

ства та інформології у США» починається з аналізу особливостей наукового тезаурусу вищої освіти США, де велику увагу приділено значенню поняття «бібліотекознавство та інформологія», які довгий час існували окремо, розглянуто терміни професійна підготовка (професійна освіта), фахівець (фахівець з бібліотекознавства та інформології), дотичні терміни – бакалаврський ступінь (бакалавр), магістерський ступінь (магістр), докторський ступінь (доктор філософії), бібліотечна школа, ліцензування, акредитація, сертифікація, бібліометрія.

Історія професійної підготовки бібліотекарів у США розглядається у динаміці змін від XIX століття до сьогодення. Дослідниця зазначає, що 1989 р. став визначальним для інтеграції інформології у бібліотечну справу, і від того часу зміст освіти, підручники із бібліотекознавства, стандарти з підготовки фахівців зазнали кардинальних змін і дисципліна отримала назву «Бібліотекознавство та інформологія».

У другому розділі видання «Принципи організації професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у США» С. Чуканова знайомить читачів з особливостями структури бібліотечно-інформаційної освіти в США. І ця частина монографії є мабуть найбільш цікавою для бібліотекознавців і фахівців-освітян. Як зазначає автор, спираючись на статистичні дані Американської бібліотечної асоціації (ALA) за 2016 р., у США функціонувало близько 30000 бібліотек різних типів (публічних, наукових, урядових та спеціальних), в яких працевлаштовано понад 350 000 працівників. Професійна підготовка цих фахівців здійснювалася у 59 установах, акредитованих ALA, це бібліотечні школи при університетах та коледжах з чотирирічним терміном навчання. Система професійної підготовки включає такі освітні програми: магістерські, докторські, плстдокторські, програми з підвищення кваліфікації, сертифікатні програми.

Більшість американських університетів та коледжів з чотирирічним терміном навчання пропонують також бакалаврські програми з інформаційних досліджень (information studies), а саме бібліотекознавчі програми починаються зі ступеня магістра. Проте заклади вищої освіти США, які пропонують магістерські і докторські програми із бібліотекознавства та інформології, зазвичай пропонують студентам опанувувати курси з бібліотекознавчих дисциплін ще під час навчання на бакалавраті. Ще однією особливістю професійної підготовки фахівців з бібліотекознавства та інформології у США є концепція «бібліотечної школи». Бібліотечні школи є структурними підрозділами відповідних закладів освіти, і виконуючи схожі функції, можуть носити

різні назви, які наводяться дослідницею як приклад. Це може бути Школа інформології та інформаційної політики (School of Information Science and Policy), Школа бібліотечно-інформаційних студій (School of Library and Information Studies), Школа інформології (School of Information Studies), Школа інформації (School of Information) тощо.

Так само різні назви має і ступінь магістра у галузі бібліотекознавства та інформаційних наук – магістр наук (Master of Science), магістр мистецтв (Master of Arts), магістр інформаційних наук (Master of Information Science), магістр бібліотекознавства та інформології (Master of Library and Information Studies). Окрім того, деякі освітні програми, як зазначає С. Чуканова (с. 93), пропонують суміжний магістерський ступінь з бізнес-адміністрування, інформології, історії (для архівних працівників), права та інших дисциплін. За змістом освітніх програм варто відзначити передбачену варіативність у виборі між професійною та науковою кар'єрою.

У США також існує великий вибір постмагістерських програм – сертифікатних, докторських, підвищення кваліфікації. Зазвичай постмагістерська сертифікатна програма є поєднанням очного та дистанційного навчання, націлена на практичних фахівців у галузі бібліотечної справи, триває протягом 1 року для студентів стаціонару і трохи довше для студентів заочної форми навчання. Сертифікатна програма значно відрізняється від докторської програми, яка має на меті підготувати випускників для дослідницької кар'єри. Докторські програми на відміну від сертифікатних є більш структурованими, передбачають складання ряду іспитів і мають чітко сформульовані вимоги. Як зазначає С. Чуканова, спираючись на роботу К. МакКук (К. McCook), освітня програма для здобуття ступеня доктора філософії зазвичай робить основний акцент на дослідницькому компоненті, у той час як ступінь доктора бібліотекознавства вважається ступенем практичного характеру. Деякі бібліотечні школи пропонують також ступінь доктора мистецтв, це найновіший ступінь у бібліотекознавстві, який має виключно практичний характер і не містить дослідницького компоненту.

Практичне значення цього розділу монографії підсилюється наведеними схемами структури системи освіти у США та прикладами переліків ключових та спеціалізованих курсів магістерських програм з бібліотекознавства та інформології Університету Північної Кароліни.

Окрема увага С. Чукановою приділена аналізу організаційних форм професійної підготовки, і тут підкреслюється кілька цікавих моментів. По-перше, у США не існує чітко прописаних норм для координації навчального процесу та окреслених форм

організації навчання. Навчання на магістерській програмі здебільшого відбувається у формі лекцій, більш поглиблені курси викладаються у формі семінарів, практичні семінари (воркшопи) зазвичай застосовуються на курсах підвищення кваліфікації. По-друге, феноменом сучасної американської освіти є так зване «гібридне навчання», яке включає дистанційне навчання у вигляді семінарів та лекцій. По-третє, важливою складовою підготовки фахівців визначена також професійна мобільність. Практика мобільності сприяє кар'єрному зросту бібліотечних працівників, оскільки у повній мірі дозволяє відшліфувати набуті професійні знання та компетентності.

Завершується розділ концентрованим викладенням тенденцій, що на думку, автора є найактуальнішими для підготовки майбутніх фахівців із бібліотекознавства та інформології і тісно пов'язаними із потребами професії. Це, зокрема, ефективне використання ІКТ; забезпечення умов вільного доступу до інформаційних ресурсів; посилення уваги до інформаційної безпеки; орієнтація на користувача. Звісно, що такий перелік ще може доповнюватися та дискутуватися науковцями і практиками, задіяними в освітньому процесі.

Логічним підсумком дослідження став третій розділ монографії, де проаналізований стан професійної підготовки бібліотечно-інформаційних фахівців в Україні, який базується на огляді досвіду Київського національного університету культури і мистецтв, Рівненського державного інституту культури і Харківської державної академії культури, що на сьогодні не вичерпує перелік вітчизняних закладів вищої освіти, які здійснюють підготовку вище зазначених фахівців. Автором підкреслюється динамічність змін у галузі та підготовці кадрів, пов'язана із переорієнтацією бібліотекознавства з галузі культури на соціальні комунікації, запровадженням комплексної спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», за якою від 2016 р. здійснюється підготовка фахівців у закладах вищої освіти. Динамічність розвитку фахової освіти засвідчує і той факт, що в монографії під час оцінки наукових здобутків вітчизняних дослідників у галузі бібліометрії та наукометрії (Л. Костенко, О. Жабіна, О. Кузнецова, Є. Кухарчук, Т. Симоненко), автором зазначено, що «ці галузі бібліотечних досліджень нині лежать у площині радше науковій, аніж освітній, тому ці наукові дисципліни лише на початку свого шляху трансформації в дисципліни освітні (навчальні)» (с. 166–167). Проте вже з 2016/2017 н. р. в Київському університеті імені Бориса Грінченка освітньо-професійною програмою підготовки магістрів спеціальності «Інформаційна, бібліотечна

та архівна справа» впроваджено спеціалізацію «Наукометрія, бібліометрія», яку успішно обирає для опанування вже третій набір студентів.

На особливу увагу заслугоує порівняльний аналіз професійної підготовки фахівців з бібліотекознавства в США та Україні, який включає такі складники як нормативна база, структура професійної підготовки за рівнями вищої освіти, зміст професійної підготовки, сертифікація програм. Автором також пропонуються рекомендації щодо модернізації навчальних планів освітніх рівнів «Бакалавр» та «Магістр» у закладах вищої освіти України із позиціями щодо основних та вибіркових курсів, орієнтованих на розширення змісту освіти дисциплінами інформологічного характеру.

Післямова до видання містить концентровані висновки до усього матеріалу представленого дослідження. С. Чуканова ще раз акцентує на визначених нею напрямках використання досвіду США у модернізації професійної підготовки інформаційно-бібліотечних фахівців в Україні – розширення змісту підготовки за рахунок дисциплін інформологічного характеру; посилення впливу громадських професійних організацій на процеси стандартизації та акредитації освітніх програм; актуалізація змісту професійної підготовки відповідно до вимог часу; участь стейкхолдерів у формуванні змісту програм; стандартизація та забезпечення гнучкості професійної підготовки; створення належних умов для академічної мобільності здобувачів вищої освіти. Автор зазначає, що проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів заявленої проблеми, і ми цілком погоджуємося із її думкою, що подальшого вивчення потребують питання розвитку концепції «вбудованого бібліотекаря», участі бібліотечних асоціацій у моніторингу якості бібліотечної освіти, розробка та просування методик викладання академічної доброчесності у публічних та університетських бібліотеках.

Довідково-пошуковий апарат видання складається із переліку умовних скорочень та списку використаних джерел (містить 354 найменувань), окрему цінність становлять додатки до монографії, де зокрема представлено Стандарти Американської бібліотечної асоціації з акредитації магістерських програм з бібліотекознавства та інформології за 2008 р. та 2015 р., окремі навчальні плани бакалаврських та магістерських програм, словник іншомовних понять і термінів.

Безсумнівно монографія є корисною для науковців і практиків інформаційної та бібліотечної справи, освітян, магістрів та аспірантів як змістовно, так і як зразок системного і логічного викладу порівняльного дослідження.

Рецензоване джерело

1. Чуканова С. О. Бібліотекознавство та інформологія у системі вищої освіти США : монографія. Київ : Ahrar Media Group, 2018. 286 с.

Reference

1. Chukanova, S. O. (2018), «Library Science and Information Science in the US Higher Education System», monograph, Kyiv: Ahrar Media Group, 436 p.

Подано до редакції 11. 03. 2019 р.

Воскобойнікова-Гузєва Е. В., доктор наук по соціальним комунікаціям, старший научний сотрудник, заведующая кафедрой библиотековедения и информологии, Институт журналистики Киевского университета имени Бориса Гринченко (Киев, Украина)

**РЕЦЕНЗИЯ НА МОНОГРАФИЮ:
ЧУКАНОВА С. А. «БИБЛИОТЕКОВЕДЕНИЕ И ИНФОРМОЛОГИЯ
В СИСТЕМЕ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ США» (УКР.)**

Аннотация. Монография «Библиотековедение и информология в системе высшего образования США» вышла в 2018 году. Ее автор – Светлана Чуканова, кандидат педагогических наук, заведующая сектором Научной библиотеки Национального университета «Киево-Могилянская академия», координатор Американской Библиотеки им. В. Китастого.

Ключевые слова: Чуканова С. А., «Бібліотекознавство та інформологія у системі вищої освіти США», монографія.